

Natuurlijke geboorten bij dikbilrassen

Werkgroep Natuurlijk Luxe
Jan ten Napel

Problematiek

- Structureel gebruik van keizersnede bij dikbilrassen
  - Maatschappelijke druk neemt toe
  - Interesse onder jonge veehouders neemt af
- Probleem is niet dierenwelzijn, maar onnatuurlijkheid
- Keizersnede als noodmaatregel bij een moeilijke geboorte staat niet ter discussie

Betrokken partijen

De dikbilrassen

Voorgeschiedenis

- Eind 2005
  - Initiatief Federatie Vleesveestamboeken
- Globaal plan van aanpak
  - Stap 1. De haalbaarheid (2006)
  - Stap 2. De wil (2006)
  - Stap 3. De weg (2006)
  - Stap 4. De invulling (2007)
  - Stap 5. De praktijk (2008 en verder)

Natuurlijke geboorte bij extreme vleesrassen

- De haalbaarheid (2006)
  - Moeilijke geboortes horen meer bij *kleine* dieren dan bij *bespierde* dieren
- De wil
  - KI organisaties en stamboeken zijn bereid het te ondersteunen
  - Fokkers zijn bereid zich hiervoor in te zetten (workshop 25 januari 2007)

Natuurlijke geboorte bij extreme vleesrassen

- De weg
  - De noodzaak van keizersnede wegnemen met fokkerij
  - Het gebruik van keizersnede verminderen door gedragsverandering bij vleesveehouders
  - Het beeld van de sector in samenleving nuanceren door de dialoog aan te gaan
- De invulling
  - Workshop 25 januari 2007: Vorm drie werkgroepen die elk een spoor verder uitwerken
  - Workshop 6 december 2007: Aanbevelingen getoetst door sector en Dierenbescherming

Analyse werkgroep Fokkerij

- Onbalans veroorzaakt door benige geboorteweg moeder en grootte van skelet kalf
  - Er zijn geen aanwijzingen voor een relatie met het dikbilgen
  - Alles wijst er op dat het een probleem is van botten en niet van spieren
  - Benige geboorteweg moeder is vooral de beperkende factor
- Probleem ontstaan door fokkerij, dus alleen met fokkerij weer op te lossen
- Fokdoel
  - Grotere koe met een ruimer bekken en optimaal geboortegewicht
- Bespiering
  - Afname op korte termijn, mogelijk herstel op langere termijn
  - S-classificatie mag niet in gevaar komen

Analyse werkgroep Veehouder

- Cultuur
  - Houderij ingericht op probleemloos gebruik van keizersnede
  - Er wordt geen afweging van voor- en nadelen meer gemaakt
- Cultuurverandering
  - Bewustwording: informeren en stimuleren tot nadenken
  - Gedragsverandering: voorlichting, bedrijfsbegeleiding, onzekerheid wegnemen

Samenwerking internationaal

- Universiteit van Gent en Katholieke Hogeschool Sint Lieven
- British Blue Cattle Society heeft veel ervaring
  - 2005: 43% van engelse BWB koeien loopt op bedrijven die natuurlijk laten afkalven
    - 83% kalft natuurlijk af
    - 52% zonder assistentie
  - Sterke reductie tussen 1987 en 1994

Engelse pioniers – Derek en Maureen Gregory

14 jaar oud ...

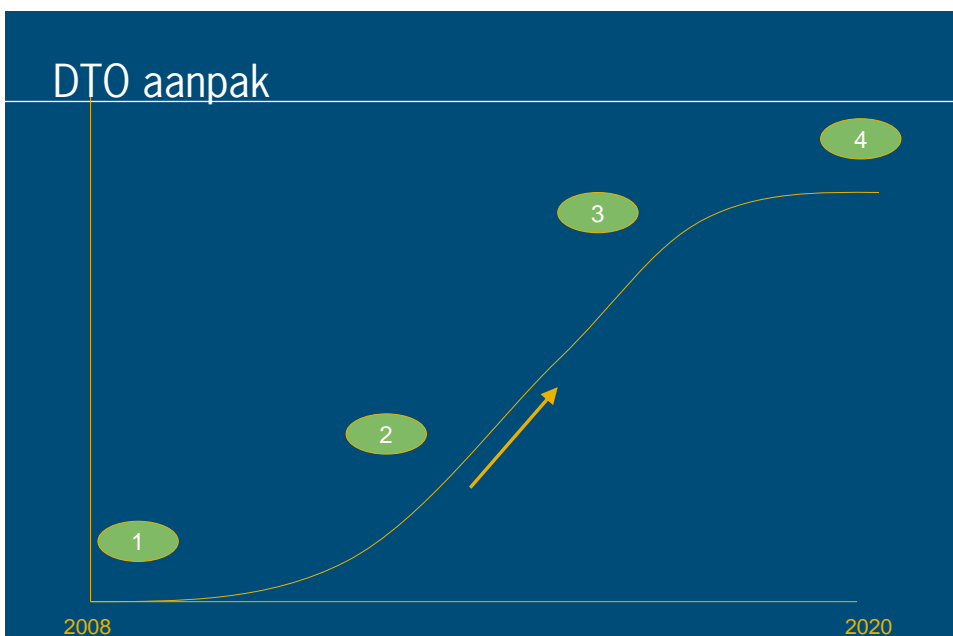
... met het tiende natuurlijk geboren kalf

De praktijk (2008)

- DTO aanpak
  - Maak groep van voortrekkers
  - Gaan aan de slag gaan met fokken voor natuurlijke geboortes
  - Krijgen hiervoor ondersteuning
  - Willen een voorbeeldfunctie vervullen in hun regio

Uitleg S-curve

- 1. Gangbare fokkers anno 2008
  - Grote groep doet nu niets, maar gaat uiteindelijk wel veranderen
  - Groep behoudende fokkers gaat ook op termijn niet veranderen
- 2. Trekkers of voorlopers
  - Willen veranderen of zijn er al mee bezig en willen een voorbeeld- en leerbedrijf zijn voor anderen
- 3. Idealisten
  - Zeer kleine groep; lopen te ver op de muziek vooruit om als voorbeeld voor de grote groep te fungeren
- 4. Eindbeeld
  - Voldoende ver in de tijd: 2020
  - Voldoende draagvlak
  - Meer dan de helft van de kalveren natuurlijk geboren met behoud van huidige % S-classificatie

Van idealist naar voortrekker

- Jan Morsink, Enter
- 60% van zijn Belgisch Witblauwe koeien heeft ooit natuurlijk afgekalfd
- Interview

De praktijk (2008 en verder)

- Selectie van voortrekkers
  - Brede werving via brief, vakbladen, jaarvergaderingen
  - Ongeveer 25 sollicitaties
  - 8 VRB fokkers en 8 BWB fokkers geselecteerd
- Bijeenkomsten voortrekkers
  - Perspectief bieden: kan het echt?
  - Handvatten aanreiken: wat ga je morgen anders doen?
  - Netwerk vormen: bij wie kan ik terecht?
  - Informeren over de voortgang
  - Kijken bij elkaar

De praktijk

- Gegevensverzameling
  - Uitbreiding registratie geboortemeldingen NRS
  - Bekkenmetingen rectaal (pelvimetrie)
  - Uitgebreide stamboekinspectie
- Fokwaardeschatting binnenbekkenhoogte
  - Sterk gerelateerd aan kans op natuurlijke geboorte
  - Sterk erfelijk

Afkalfgemak en geboortegemak

- Geboortegemak
  - Het gemak waarmee de nakomelingen van een stier worden geboren
- Afkalfgemak
  - Het gemak waarmee de dochters van een stier afkalven
- Het probleem bij dikbillen is vooral afkalfgemak

Selectie voor afkalfgemak

- Gangbare aanpak
  - Verzamel geboortegegevens
  - Schat gelijktijdig fokwaarden voor geboortegemak en afkalfgemak
- Bij dikbillen
  - Alle dochters kalven af met keizersnede
  - Alle fokwaarden voor afkalfgemak zouden gelijk en ongunstig zijn
  - Vraag: hoe zoek de je stieren om het probleem te verminderen?

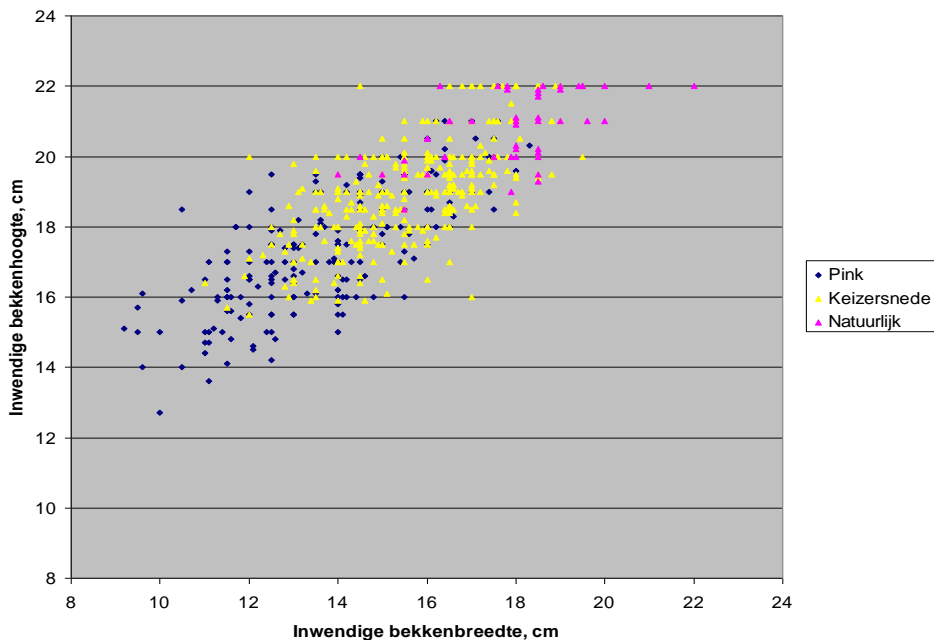
Indirecte selectie voor afkalfgemak

- Inwendige bekkenmaten
- Kan ook bij stieren worden gemeten
- Bedoeld om weg te komen bij 100% keizersnede
- Vanaf 15% natuurlijke geboorten kunnen we ook directe selectie voor afkalfgemak toepassen volgens de gangbare methode

Bekkenmetingen

- Tussen 2006 en 2010
  - 734 metingen bij Verbeterd Roodbont
- Tussen 2008 en 2010
  - 296 metingen bij Belgisch Witblauw
- Metingen worden uitgevoerd met Rice Pelvimeter
  - Bereik schaalverdeling 5-21 cm
  - Effectief is de maximale te meten maat 22 cm
- Maten volgens protocol Iris Kolkman (Univ Gent)
  - Inwendige bekkenhoogte
  - Inwendige bekkenbreedte

Verder met bekkenmetingen

- Nieuwe inzichten
  - Bekkenmaten zijn tot 12 maanden vergelijkbaar bij stiertjes en pinken
  - Na 12 maanden groeien de inwendige bekkenmaten sterk bij pinken en vaarzen, maar niet bij stieren
  - De variantie neemt toe met de leeftijd

Fokwaardeschatting inwendige bekkenhoogte

- 2009
  - Stiermodel, dus alleen fokwaarden voor vaders
- Vanaf 2010
  - Diermodel, dus fokwaarden voor alle gemeten dieren en hun ouders en grootouders
- Erfelijkheidsgraad is 41%

7 sporen waaraan voortrekkers werken

1. Verzamel bekkenmetingen & schat fokwaarden
2. Maak onderscheid tussen vrijwillige en noodzakelijke keizersnede bij registratie geboorteverloop
3. Identificeer de meest geschikte koeien voor het fokprogramma
4. Identificeer de meest geschikte stieren voor het fokprogramma (Natuurlijke Luxe sperma)
5. Test stiertjes uit Natuurlijke Luxe fokprogramma
6. Stel de rasstandaard bij
7. Overweeg om eenmalig in te kruisen met ras met ruim bekken

Verwachte respons

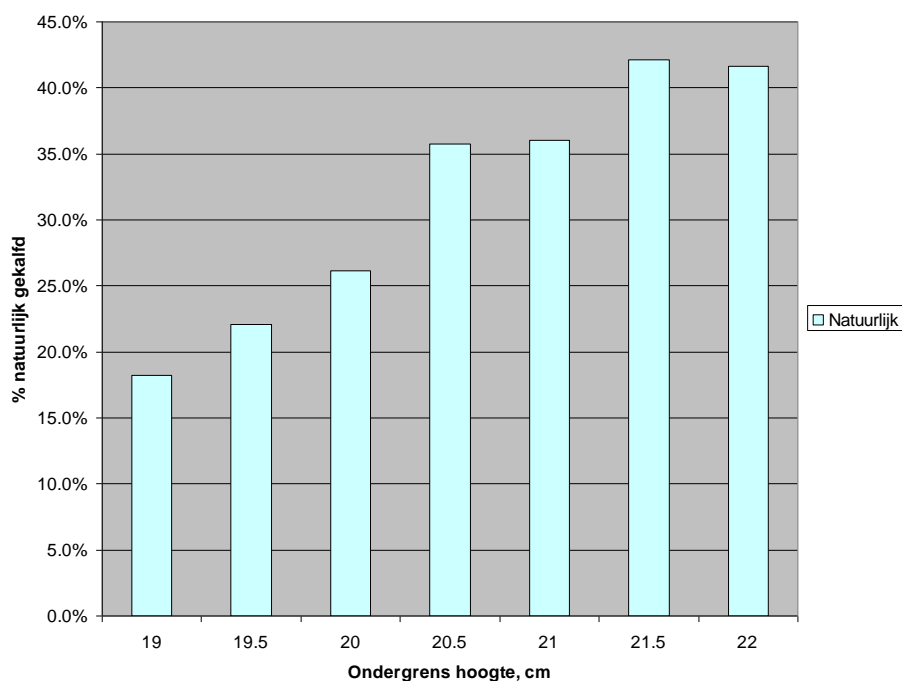
- 50% natuurlijke geboorten in 2020 is haalbaar
  - Modelonderzoek met huidige kennis
  - Wel inzet van tenminste 50% van dikbilfokkers nodig
  - Ook medewerking van KI organisaties nodig
  - Belangrijkste: de cultuur van routinematige keizersnede moet om!

Binnenbekkenhoogte en natuurlijk afkalven

- Cultuuromslag
  - Beperk het risico met gericht advies
  - Bij een binnenhoogte van 20,5 cm kun je het voorzichtig proberen
    - Geef een koe een half uur de tijd
    - Als er geen progressie in zit => keizersnede
    - Als er wel progressie is, maar de schouderpartij lijkt maar nauwelijks in de geboorteweg te passen => keizersnede
  - Geboorteprocés verloopt anders, dus eerst ervaren hoe dikbillen afkalven

Ervaringen met afkalven

- 15% van de dikbilkoeien gemeten in 2010 heeft natuurlijk afgekalfd (30 van de 194)
- Sommige koeien lijken niet te persen
  - Nader onderzoek is nodig

Uitdragen van de boodschap

- **Communicatie**
  - Artikelen in Veeteelt Vlees
  - Aanwezigheid met DVD op NVM 2009, op termijn aparte rubriek
  - Excursie naar Engeland met verslag in Veeteelt Vlees
  - E-magazine over bekkenmetingen
  - Televisiereportage over bezoek aan Belgisch bedrijf
- **Olievlekwerking**
  - Streven: commercieel beschikbaar Natuurlijke Luxe sperma
  - Fokwaardeschatting voor afkalfgemak dochters

Tot slot ...

- Natuurlijke Luxe is een project om een proces op gang te brengen
- Doel is dat veehouders bereid zijn dit zelf aan te pakken, ook als niemand kijkt
- Geef alle ondersteuning die ze nodig hebben
- Vergroot de strategische ruimte
- Wellicht geen wetenschappelijke publicatie

Dank u voor uw aandacht!

Dit project wordt ondersteund door het
Ministerie van EL&I

(projectnummer BO-12.02-002-042.03)

